

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «ВІЛЬНОГІРСЬКИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»**

**РОЗВИТОК SOFT SKILLS
У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ НА
ЗАНЯТТЯХ З ФІЛОЛОГІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН**

**Досвід роботи Ольги Криворотенко,
викладача української мови та літератури**

Вільногірськ

2025

ПЕРСОНАЛІЯ

- 1. Прізвище, ім'я, по батькові** Криворотенко Ольга Григорівна
- 2. Освіта** вища
- 3. Назва навчального закладу , рік закінчення** Дніпропетровський державний університет імені Олеся Гончара, 1989рік
- 4. Спеціальність за дипломом** філолог, викладач української мови та літератури
- 4. Яку посаду обіймає** викладач української мови та літератури
- 6. Місце роботи** Відокремлений структурний підрозділ «Вільногірський фаховий коледж Українського державного університету науки і технологій»
- 7. Адреса навчального закладу** вул. Центральна, 33,м. Вільногірськ , поштовий індекс 51700
- 8. Педагогічний стаж** 52 роки
- 9. Звання** викладач-методист
- 10. Кваліфікаційна категорія** вища
- 11. Проблема, над розв'язанням якої працює** «Методика використання компетентнісно зорієнтованих завдань на заняттях з української мови та літератури в закладах фахової передвищої освіти».
- 12. Наявність друкованих робіт**
 1. Навчально-методичний посібник »Література Придніпров'я» О. Г. Криворотенко, А. А. Сергієнко. Література Придніпров'я / 5-6 класи. Курс за вибором: Навчально-методичний посібник.- Дніпропетровськ, 2016. — 200 с. — ISBN 978-966-8676-91-3
 2. Методичний посібник «Вчимося розуміти текст» Криворотенко, Ольга Григорівна. Вчимося розуміти текст [Текст] — Дніпро: Акцент, 2019. — 161 с. : рис., табл. — Бібліогр.: с. 160—161. — ISBN 978-966-921-242-9
 3. Нова українська школа. Компетентнісно зорієнтовані завдання на уроках української літератури в 5 класі: метод. посіб./ За наук. ред. Т.О.Яценко.-К.: Видавничий дім «Освіта», 2022-152 с. Електронний ресурс: <https://www.calameo.com/books/00619196303d7dd11e6603>.
 4. Статті у фахових науково-методичних журналах» «Дивослово».
- 13. Нагороди** Заслужений вчитель України, медаль «25 років Незалежності України», Почесна грамота Міністерства освіти, Почесні грамоти Інституту педагогіки НАН України, Лаурет обласної та районної педагогічних премій; подяки, грамоти, дипломи обласного та районного рівнів.

АНОТАЦІЯ

У сучасному освітньому середовищі акцент на розвиток м'яких навичок (Soft Skills) серед студентів набуває все більшого значення. Опис досвіду роботи містить практичний досвід викладача української мови та літератури з розвитку Soft Skills у студентів фахового коледжу на заняттях з філологічних дисциплін.

Робота містить ситуаційні професійно спрямовані завдання. Особлива увага приділяється розвитку комунікативних та адаптивних навичок, критичного та креативного мислення, емоційного інтелекту в студентів фахового коледжу.

Опис досвіду роботи адресований академічній спільноті, зокрема викладачам, дослідникам і студентам, які зацікавлені у розвитку Soft Skills серед студентів фахового коледжу через заняття з філологічних дисциплін. Також ця робота може бути корисною для педагогічних працівників та керівників освітніх закладів, які цікавляться підвищенням якості навчання та розвитком особистості студентів

ЗМІСТ

ВСТУП	
Розділ 1. ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
1. 1.Вимоги навчальної програми з української літератури щодо формування гнучких навичок.....	
1.2. Вимоги освітніх програм закладів фахової передвищої освіти щодо формування soft skills.....	
Розділ 2 . ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАДПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	
2.1. Майстерність письмової та усної комунікації –ключова надпрофесійна навичка.....	
2.2. Формування адаптивних навичок студентів фахового коледжу.....	
2.3. Важливість критичного мислення у майбутній професійній сфері.....	
2.4. Емоційний інтелект як основа професійної діяльності.....	
2.5. Розкриття творчого потенціалу студентів засобами літератури.....	
2.6. Результативність досвіду роботи	
2.7. Поширення досвіду роботи викладача	
ВИСНОВОК.....	
Список використаних джерел.....	
Додатки.....	

ВСТУП

Актуальність і перспективність досвіду визначається освітніми програмами, якими керуються у своїй діяльності фахові коледжі. У час швидкого зростання технологій навички soft skills мають стати надбанням чи не кожного здобувача на будь-яку посаду у сфері цифрових технологій чи то інших високотехнологічних індустрій. Аналітики сходяться на думці, що незабаром прийде той час, коли люди та роботи порівну поділять між собою виконання трудових функцій. А тому в найближчому майбутньому, щоб зробити перші успішні кроки в кар'єрі чи залишатися затребуваними на ринку праці, вже недостатньо буде мати профільну освіту й навіть досвід роботи у своїй сфері. Працівникам майбутнього будуть потрібні додаткові знання та вміння, які не під силу повторити або доручити роботу комп'ютерній програмі. Саме такі вміння прийнято відносити до soft skills або «м'яких навичок», а про необхідність їх розвитку останнім часом чуємо все більше [1].

Досвід роботи, описаний нижче, доступний для викладачів та працівників закладів передвищої освіти, зокрема для викладачів названого коледжу. Педагоги ВСП «Вільногірський фаховий коледж УДУНТ» розглядали питання формування м'яких навичок у контексті викладання навчальних дисциплін студентам закладів фахової передвищої освіти, мають ґрунтовну теоретичну і практичну готовність до сприймання та використання досвіду. Тому обрання теми «Розвиток навичок Soft Skills на заняттях з філологічних дисциплін студентів фахового коледжу» для популяризації досвіду роботи є актуальним як з погляду сучасного бачення ролі фахової передвищої освіти в підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності, так і для конкретного закладу фахової передвищої освіти -Вільногірського фахового коледжу УДУНТ

Теоретичною і методологічною базою опису досвіду є вітчизняні та зарубіжні наукові праці, присвячені дефініціям: Soft Skills, критичне мислення, адаптивність, комунікація, креативність, компетентність [1;2].

Опис досвіду роботи зорієнтований на сучасні теоретичні ідеї та положення: моделі американського експерта ринку праці Ю. Кателлі та шведського дослідника А. Берглунда.

Серед вітчизняних дослідників питанню розвитку soft skills у студентів українських навчальних закладів приділяли увагу К. Коваль, Н. Длугунович, Ю. Лавриш та ін. Наголошуючи на важливості розвитку в студентської молоді soft skills, дослідники акцентують на визначальній ролі в цьому загальноосвітніх та професійних навчальних дисциплін, на яких викладачі формуватимуть м'які навички, що в подальшому забезпечить ефективну роботу фахівця та сприятиме його кар'єрному зростанню [3].

Мета опису: обмін досвідом роботи з викладачами суспільно-гуманітарних дисциплін. З'ясування ефективності методів, прийомів, які використовуються, для розвитку в студентів Soft Skills .

Завдання опису досвіду роботи:

1. Проаналізувати власну діяльність із зазначеної проблеми .
2. Розкрити на конкретних прикладах позитивні аспекти досвіду роботи з формування в студентів м'яких навичок при вивченні української мови та літератури
3. Зробити висновки та узагальнити досвід роботи з метою його популяризації.

Об'єктом опису досвіду роботи є процес формування у студентів фахового коледжу навичок Soft Skills на заняттях з української мови за професійним спрямуванням та української літератури.

Предметом опису є методика формування у студентів фахового коледжу навичок Soft Skills на заняттях з філологічних дисциплін.

Новизною роботи є популяризація досвіду, який за своєю суттю є новаторським, що виявляється як у використанні сучасних інноваційних методів, прийомів, форм роботи, так і в нових підходах до їхнього використання, у його

професійній спрямованості на конкретних індивідів- студентів технічних спеціальностей, у забезпеченні потреб конкретного навчального закладу та тих галузей виробництва, для яких готуються кадри.

Практичне значення опису досвіду роботи полягає в узагальненні можливих шляхів підвищення рівня підготовки студентів до успішної професійної діяльності, кар'єрного зростання через формування в них необхідних для цього м'яких навичок, а також у популяризації досвіду роботи з означеної проблеми серед викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Описаний педагогічний досвід сприяє виконанню завдань, що поставленні перед навчальним закладом, фаховою передвищою освітою; дає можливість прискорити вирішення актуальних проблем педагогічної теорії; допомагає у подоланні окремих труднощів, що виникають у діяльності працівників науки та освіти

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Розділ 1. М'ЯКІ НАВИЧКИ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Вимоги навчальних програм з української літератури щодо формування гнучких навичок

Викладач закладів фахової передвищої освіти керується у своїй діяльності Програмами Міністерства освіти і науки України з української мови та літератури, якими передбачено реалізацію на заняттях не тільки предметної, а й ключових компетентностей, спрямованих на формування в здобувачів освіти soft skills, що досягається шляхом розкриття потенціалу предмета для формування ключових компетентностей; зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь *практичної діяльності*, що забезпечує достатню кількість часу для формування предметних і ключових компетентностей; виокремлення в переліку очікуваних результатів навчання тих, що стосуються оволодіння організаційно-діяльнісними вміннями як основою формування суб'єктності здобувача освіти; уведення наскрізних змістових ліній [4].

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість формування в процесі вивчення предмета таких ключових компетентностей:

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою
2. Спілкування іноземними мовами
3. Математична компетентність
4. Компетентності у природничих науках і технологіях
5. Інформаційно-цифрова компетентність
6. Уміння вчитися впродовж життя
7. Ініціативність і підприємливість
8. Соціальна та громадянська компетентності

9. Обізнаність та самовираження у сфері культури

10. Екологічна грамотність і здорове життя.

Така компетентнісна спрямованість документів передбачає формування у здобувачів освіти *soft skills*— універсальних непрофесійних якостей, які допомагають взаємодіяти між собою в команді незалежно від сфери діяльності.

1.2 *Вимоги освітніх програм закладів фахової передвищої освіти щодо формування soft skills*

Згідно із Законом України «Про фахову передвищу освіту», освітніми програмами закладу фахової передвищої освіти передбачено перелік загальних компетентностей, які мають формувати *soft skills*. Наприклад, Освітня програма для спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», як і освітні програми для інших спеціальностей, передбачають формування таких загальних компетентностей:

- ЗК1- розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно
- інших людей і відносно природи (принципи біоетики);
- ЗК3- здатність учитися;
- ЗК4 -здатність до критики й самокритики;
- ЗК5 - креативність, здатність до системного мислення
- ЗК6 - адаптивність і комунікабельність [5].

Отже, аналізуючи вимоги документів, якими керується у навчальній діяльності викладач української мови та літератури закладів фахової передвищої освіти, можна зробити висновок, що найбільш затребуваними гнучкими компетенціями є:

1. Майстерність письмової та усної комунікації (активне слухання, вміння вести діалог, виступати публічно, довести свою думку тощо).
2. Адаптивність та критичне мислення (здатність аналізувати ситуацію, що склалася, робити корисні висновки та змінювати поведінку відповідно до цього).
3. Креативність. Розвинений емоційний інтелект та ін.

У своїй роботі зупинюся на описі досвіду роботи із формування у студентів саме цих навичок.

Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАДПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

2.1. Майстерність письмової та усної комунікації –ключова надпрофесійна навичка

Володіння письмовою та усною комунікацією рідною мовою є невід'ємною складовою успішної професійної діяльності в будь-якій сфері. Для кожної людини уміння ефективно спілкуватися з оточенням – основа успіху. У багатьох професіях навик спілкування не менш цінний, ніж професійні знання. Професії електрика, механіка, металурга не є винятком.

Особлива увага розвитку такої навички приділяється на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. Майстерність письмової та усної комунікації допомагає вибудовувати партнерські взаємовигідні відносини, комунікувати із колегами та клієнтами, правильно розуміти інструкції та завдання, читати та розуміти письмові матеріали, дозволяє виконувати роботу з високою точністю та ефективністю. Чітке висловлення своїх думок та ідей допомагає уникнути непорозумінь та конфліктів у професійному середовищі.

Ось приклад творчого завдання з української мови за професійним спрямуванням спеціальності 136 «Металургія» для студентів, які мають досвід роботи на Вільногірському гірничо-металургійному комбінаті акціонерного виробництва «Об'єднана гірничо-хімічна компанія».

Українська мова за професійним спрямуванням

Тема . Практичне заняття. Творчий проєкт "Мова сталі»

Форма проведення- робота в командах (комунікаційний марафон)

Перебіг заняття

Етап 1.Організаційний. Попереднє завдання.

Ви – член команди металургійного цеху, де ефективна комунікація відіграє критичну роль у досягненні успішних результатів та безпеки праці. Зараз ваша команда стикається з викликом вдосконалення комунікації між різними підрозділами

цеху: адміністрацією, інженерно-технічними працівниками, майстрами, робітниками, працівниками допоміжних підрозділів. Вивчіть поточний стан комунікації на комбінаті, виявіть ключові проблеми та можливості для вдосконалення.

Етап 2. Створення команд. Сформууйте команди з представників різних підрозділів цеху. Кожна команда повинна включати представників від різних рівнів спеціалізації.

Етап 3. Розробка стратегій. Кожна команда має розробити стратегію для покращення комунікації у межах свого підрозділу та між підрозділами. Ця стратегія повинна враховувати специфіку металургійної галузі.

Етап 4. Проведення комунікаційного марафону. Презентація командами своїх стратегій та ідей для вдосконалення комунікації.

Етап 5. Обговорення та вибір найкращих практик. Після презентацій команди обговорюють ідеї та стратегії, визначають найбільш ефективні підходи та спільно обирають кращі практики для впровадження на виробництві.

Етап 6. Вироблення плану дій. На основі обговорення командами розробляється конкретний план дій для впровадження обраних стратегій та практик з метою покращення комунікації.

Наводимо приклад стратегії для покращення комунікації між підрозділами металургійного комбінату, розробленої студентами групи ВМ-221, спеціальність 136 «Металургія»

План дій для створення комунікаційної інфраструктури

1. Встановлення регулярних зустрічей та зборів для обговорення поточних питань та обміну інформацією.
2. Використання електронних комунікаційних засобів, таких як електронна пошта, спільні онлайн-платформи або внутрішні чати для швидкого та ефективного обміну інформацією.
3. Визначення відповідальних осіб за комунікацію в кожному підрозділі для забезпечення прозорості та ефективності.

4. Стимулювання відкритої комунікації: створення атмосфери взаємопідтримки та відкритості, де працівники вільно можуть висловлювати свої думки та ідеї.
5. Впровадження системи зворотного зв'язку, яка дозволяє працівникам висловлювати свої погляди на процеси та робоче середовище.
6. Організація тренінгів та семінарів з комунікації для працівників на всіх рівнях, щоб покращити їх навички спілкування та конфліктні ситуації.
7. Підтримка саморозвитку працівників у сфері комунікації за допомогою курсів онлайн-навчання або літератури з цієї теми.
8. Впровадження візуальних засобів комунікації, таких як діаграми, схеми та інфографіка для зрозумілого представлення складних інформаційних повідомлень.
9. Залучення працівників з різних підрозділів до спільних проєктів та ініціатив для сприяння взаєморозумінню та співпраці.
10. Проведення регулярних оцінок ефективності комунікаційних стратегій та внесення коректив у випадку необхідності для покращення результатів.
11. Моніторинг та оцінка результатів. Після впровадження плану дій проводиться моніторинг та оцінка результатів з метою визначення ефективності вдосконалень у комунікації та необхідності подальших корекцій.

Етап 7. Підведення підсумків комунікаційного марафону. Рефлексія та саморефлексія.

Це завдання спрямоване на стимулювання творчості та співпраці між працівниками різних підрозділів металургійного комбінату для досягнення спільної мети – покращення комунікації та підвищення ефективності виробництва.

Розвинути вміння говорити допоможуть *практичні вправи*, які постійно пропонуються викладачем для студентів-третьокурсників. Практична спрямованість заняття сприяє активному засвоєнню матеріалу, що вивчається, студенти активно включаються у навчальний процес; із задоволенням комунікуючи, приміряють на себе різні ролі й виконують їх.

1. Вправа на формування комунікативних, адаптивних навичок «Фрейм». Уявіть три рамки: 1) людина, яка просить, 2) людина, яка має владу, 3) людина, яка пропонує можливості(рекламує). Спробуйте звернутися до співрозмовника з

проханням відремонтувати в найкоротший термін та якісно електролічильник, приміряючи на себе по черзі кожен з цих ролей-рамок. Тобто спочатку спробуйте попросити, щоб вам не відмовили. Потім уявити, що ви маєте владу й спонукаєте до дії. І на кінець, ви маєте можливості й рекламуєте їх.

2. Вправа на формування креативних навичок «Одеська година».

Консультант почергово просить учасників групи розпочати спілкування із кожним учасником групи із креативного запитання.

Ця вправа допомагає вчитися чути й розуміти співрозмовника, а не намагатися у чомусь його переконати.

3. Вправа на виховання емоційного інтелекту «Прес-конференція».

Протягом хвилини розповідайте про себе або «продавайте» щось. Потім попросіть співрозмовника ставити вам гострі, провокативні запитання, а ви відповідайте максимально спокійно. Це дозволяє тренувати адаптивність та асертивність — вміння відстоювати свою точку зору ввічливо і з повагою до співрозмовника, не піддаючись емоціям та провокаціям.

Зразок

- Я пропоную вам електролампочку, яка є економною та дешевою водночас.
- Знаю я ваші лампочки. Тільки ввімкнув, вона тут же й згоріла.
- Треба було б перевірити напругу.
- Не треба мені ваша напруга. Треба, щоб лампочка не згорала після вмикання!
- Тоді візьміть ось цю, але вона дорожча.
- Ніяк не нагребете в свої кишені, вам все мало. Дайте мені дешевшу.
- Але ж вона гіршої якості...

4. Вправа на формування комунікативний, адаптивних, креативних навичок «Генератор маячні». Впродовж 2 хвилин красиво і авторитетно розповідайте вголос про буденні речі: наприклад, навіщо людству потрібні олівці або про заміну електролампочки у художньому та науковому стилях.

Орієнтовний результат роботи:

Ситуація 1. Навіщо людству потрібні олівці?

Отже, чому в нас є олівці? Ну, по-перше, щоби знаходити їх у найбільш непридатний момент, зазвичай, коли ви чекаєте на важливий телефонний дзвінок або намагаєтеся записати геніальну ідею, яка раптово прийшла до вас в голову. Олівець - це наш вірний супутник на шляху найважливіших і найнепередбачуваніших моментів.

Звичайно, ми також використовуємо їх для створення шедеврів мистецтва, таких як рисунки, карикатури й нотатки, які ми потім ніколи не знаходимо час переглянути. Олівці - це наші вірні союзники у боротьбі проти паперових армій нудьги та реальності.

І на завершення, олівці - це просто прекрасний спосіб зберегти наші пальці у формі й наші мізки в русі. Тож, друзі, нехай олівці завжди будуть у ваших кишенях, готові вирушити в пригоди й надати допомогу в найбільш непередбачуваних ситуаціях життя!

Ситуація 2. Як замінити електролампочку

Хочу поділитися з вами деякими корисними порадами щодо заміни електролампочки. Це може здатися тривіальним завданням, але важливо знати кілька важливих кроків, щоб зробити це безпечно й ефективно. Перш за все переконайтеся, що вимикач вимкнено й лампочка охолола. Потім від'єднайте живлення, викрутивши лампочку з гнізда або вимкнувши вимикач у затиснутому щитку. Пам'ятайте: безпека завжди на першому місці!

Наступним кроком є підготовка нової лампочки. Переконайтеся, що вона сумісна зі схожими лампочками у вашому освітленні, і не доторкайтеся до голого кінця лампочки, щоб уникнути слідів пальців.

Тепер, коли ви готові до заміни, обережно відкрутіть стару лампочку, обертаючи її проти годинникової стрілки. Потім вставте нову лампочку, обертаючи за годинниковою стрілкою, поки вона не стане надійно вкрученою..

І на останок перевірте роботу нової лампочки, увімкнувши живлення. Якщо все правильно зроблено, вона має загорітися без проблем.

Це все! Заміна електролампочки - це просто, якщо ви знаєте правильні кроки.

Не забувайте про безпеку і зробіть свій простір яскравим та затишним.

5. *Вправа на розвиток комунікативних, адаптивних, креативних навичок «Самопрезентація».* Уявіть, що вам потрібно розповісти про себе за 30-60 секунд. Спробуйте виділити ключову інформацію про себе, яку ви хочете донести до інших і потренуйтеся це робити за такий короткий час.

Наступні вправи теж спрямовані на формування в студентів м'яких навичок.

6. *Вправа «Шерлок Холмс».* Спробуйте вгадати думки співрозмовника, правильно зрозуміти його поведінку (наприклад, чому він весь час перевіряє свій смартфон /поглядає на годинник/ дивиться у вікно/на перехожих\)-озирається тощо. Тільки одразу перевірте своє припущення, прямо запитуючи його про це.

7. *Вправа «Поясни».* Уявіть людину, яка сидить напроти вас. Вона говорить вам, що не довіряє людям, завжди ставиться з підозрою до того, що відбувається. Ваша мета- навчити людину довіряти. Що ви скажете їй? Чому людина повинна вміти довіряти тобі та іншим? Поясніть людині, що довіра-це добре.

На підготовку- 5 хвилин. По колу всі учасники зачитують свої відповіді та виробляють спільні правила підходу до людей.

8. *Вправа на формування довіри «Пошук спільного».* Тут працює так званий принцип Мауглі: «Ми з тобою однієї крові». Люди починають симпатизувати тим, з ким знаходять щось спільне,— і це дозволяє уникати гострих дискусій. Знайдіть та озвучте щось спільне в учасників групи.

Отже, такі й подібні вправи сприяють розвитку комунікативних здібностей майбутнього фахівця, а володіння письмовою та усною комунікацією рідною мовою є ключовою soft skills успіху в будь-якій професійній діяльності.

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням зі студентами спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» під час вивчення розділу «Етика ділового спілкування» пропоную завдання *побудувати інтерв'ю* з техніком – електриком та диспетчером електропідстанції.

Орієнтовний результат роботи

Інтерв'юер. Доброго дня! Дякую, що погодилися на це інтерв'ю. Почнемо з вас, техніка-електрика. Які основні завдання ви виконуєте на електропідстанції?

Технік-електрик. Доброго дня. Завдання техника-електрика на електропідстанції полягають у ремонті, технічному обслуговуванні та моніторингу обладнання. Ми відповідаємо за забезпечення безперебійного електропостачання та вчасного виявлення та усунення будь-яких відхилень у роботі електрообладнання.

Інтерв'юер. Які типові проблеми можуть виникнути на підстанції, з якими ви зазвичай стикаєтесь?

Технік-електрик. Одні з найпоширеніших проблем- це перевантаження обладнання, короткі замикання та відмови в електрообладнанні. Ми також зустрічаємося з проблемами, пов'язаними зі старінням обладнання та потребою у плановому обслуговуванні.

Інтерв'юер. Яких заходів безпеки ви дотримуєтесь під час роботи на підстанції?

Технік-електрик. Під час роботи на підстанції ми дотримуємося строгих правил безпеки, включаючи використання захисного обладнання, як-от шоломи, рукавиці та окуляри. Ми також дотримуємося процедур блокування та тегування для уникнення несанкціонованого доступу до електрообладнання.

Інтерв'юер. Тепер звернемося до диспетчера підстанції. Які ваші основні обов'язки та відповідальності?

Диспетчер. Мої головні обов'язки - це моніторинг роботи електромережі та координація з технічним персоналом підстанції для забезпечення безперебійного електропостачання.

Інтерв'юер. Які виклики ви зазвичай зустрічаєте у вашій роботі?

Диспетчер: Одні з головних викликів- це реагування на екстрені ситуації, такі як перебої в електропостачанні, аварії та природні катастрофи. Також потрібно постійно вдосконалювати системи моніторингу та реагування на відхилення у роботі електромережі.

Інтерв'юер: Як ви спілкуєтесь з технічним персоналом підстанції під час виникнення проблем?

Диспетчер. Ми використовуємо мобільний та радіозв'язок, також інші інші засоби зв'язку для швидкого сповіщення та координації дій з технічним персоналом.

Для нас важливо забезпечити чітку та ефективну комунікацію для швидкого реагування на будь-які проблеми.

Ця вправа розвиває в студентів навички комунікації та співпраці, здобувачі освіти вчаться вести діалог з колегами та професіоналами в галузі електротехніки. Також вправа сприяє практичному застосуванню теоретичних знань, здобутих на заняттях зі спецдисциплін: вчить вирішувати реальні або симульовані проблеми, що виникають на електропідстанції, допомагає їм навчитися аналізувати ситуацію, шукати оптимальні рішення та діяти ефективно в умовах обмеженого часу. Загалом, ці вправи сприяють глибокому розумінню та практичному застосуванню знань студентів у сфері електротехніки, а також розвитку їхніх навичок комунікації, розв'язання проблем та прийняття рішень.

2.2. Формування адаптивних навичок у студентів фахового коледжу

Поняття *адаптивність* має багато значень. Вона буває біологічною, фізіологічною, але моя мета- розкрити досвід роботи з формування в студентів, завтрашніх фахівців, уміння адаптуватися до змін у всіх сферах виробничої діяльності. Які зміни можуть чекати молодого чи досвідченого фахівця? Це може бути зміна роботи у зв'язку з переходом на нову в новому колективі, інша ділянка на тому ж підприємстві, підвищення посади тощо.

Завдання викладачів- допомогти майбутньому фахівцеві опанувати елементарними адаптивними навичками. Ці навички допоможуть студентам, а завтра фахівцям, стати впевненішими, працювати продуктивніше й отримувати більше задоволення від тієї справи, якою займатимуться.

Формування адаптивних навичок у студентів на заняттях з української літератури може бути цікавим та ефективним завданням. Ось кілька підходів, які використовую на заняттях.

- *Диференційований підхід до навчання.* Пропоную студентам вибирати теми для дослідження чи аналізувати текстів з різних жанрів. Це сприяє розвитку їхнього вміння адаптуватися до різноманітних завдань та ситуацій.
- *Групова робота.* Пропоную завдання, які потребують спільної роботи та обміну ідеями. Групові дискусії або колективна аналітика текстів допоможе

студентам розвивати комунікативні навички та вміння спільно працювати над завданнями. Прикладом такої співпраці є створення колективного проекту на дошці padlet [6] .

- *Стимулювання творчості.* Пропоную завдання, які спонукають студентів до творчого мислення, такі як написання власних оповідань чи віршів, створення сучасних адаптацій класичних творів або розгорнуті обговорення тем, що залежать від їхніх інтересів та життєвого досвіду

Студенти є учасниками Всеукраїнського конкурсу »Єднаймо душі словом Кобзаря», «Мій Шевченко», «Війна в долі моєї родини» , також створюють пейзажні етюди, есеї, відеоролики, хмари слів тощо [6;7;8;9].

- *Застосування нових технологій.* Автор опису досвіду використовує сучасні технології, такі як онлайн-ресурси, відео та аудіо матеріали, мультимедійні презентації тощо, щоб створити цікаві та змістовні уроки, які стимулюють студентів до активної участі та адаптації до нових форм навчання. Цьому сприяють авторські блог «Дивосвіт» та також сайт «Українська мова за професійним спрямуванням» [9;10].

- *Залучення зовнішніх експертів.* Запрошую письменників, літературних критиків чи інших фахівців для проведення лекцій, дискусій або майстер-класів. Це дозволяє студентам отримати різноманітні погляди та знання від професіоналів у галузі. Наприклад, кандидат філологічних наук Ірина Пасько прочитала для студентів другого курсу лекцію на тему» Сучасна постмодерна література[9].)

- *Збагачення навчального процесу.* Заняття з української літератури тісно пов'язані із іншими дисциплінами: історією, соціологією, філософією тощо. Твори художньої літератури — це завжди частина культурної спадщини певного народу. Написані в конкретно-історичних умовах доби, вони є частиною історичної пам'яті даного народу. Наприклад, поезії П. Тичини «Одчиняйте двері...», «Золотий гомін» несуть у собі суперечливі й трагічні реалії національної революції 1917— 1920 років. У романах Юрія Андруховича «Московіада», «Переверзія», «Рекреації» віддзеркалено чимало моментів її дійсності кінця 80-х — початку 90-х років, характерних для пострадянського простору. Без урахування особливостей соціального чи культурного

буття народу, без володіння безліччю фактів, документів, свідчень певної доби, за якої написані дані твори, без спроб зрозуміти специфіку цієї доби неможливо зрозуміти тексту, його контекст та надтекст.

Отже, ключем до формування адаптивних навичок у студентів на заняттях з української літератури є створення стимулюючого та різноманітного навчального середовища, яке сприяє їхньому особистісному і професійному розвитку.

2.3. Важливість критичного мислення у майбутній професійній сфері

Формування в студентів критичного мислення відіграє ключову роль у майбутній професійній сфері, допомагаючи аналізувати складні ситуації, приймати обґрунтовані рішення, впливати на формування інноваційного професійного середовища. Вміння критично мислити дозволяє ефективно вирішувати проблеми, адаптуватися до змін та досягати успіху в різних сферах професійної діяльності.

Формування критичного мислення на заняттях з української літератури може відбуватися через дискусії та дебати: студенти можуть обговорювати та аргументувати свої погляди на тексти, виправдовуючи їх на основі текстового аналізу. Наприклад, підсумкове заняття із теми «Еміграційна література. «Празька поетична школа української поезії та її представники « традиційно проводжу у формі дебат, наприклад, «Чи можна вважати патріотом людину, що виїхала за межі України у скрутний для неї час?» (додаток А).

Мета заняття: на прикладі літературного твору узагальнити знання учнів про причини еміграції українців, удосконалювати навички логічного, критичного мислення, уміння висловлювати і відстоювати власну думку, робити висновки, порівняння; виховувати толерантне ставлення до опонента, бажання проявляти кращі риси характеру.

Дебати - це не просто цікаве заняття або урок, але й ефективний засіб щодо формування в студентів м'яких навичок. Однією із найважливіших навичок, що виробляється за допомогою дебатів, є критичне мислення. Оволодівши прийомами критичного мислення, учасники дебатів зможуть використовувати усі засоби для вирішення проблеми, шукати краще рішення; оцінювати дії, переконання, ідеї, виступати в якості лідерів; брати на себе відповідальність та вивчати, досліджувати,

аналізувати важливі сучасні професійні та життєві проблеми; згуртовано працювати з колегами; досягати більш високих показників у професійній діяльності; приймати продумані рішення тощо

Існує багато прийомів, які можна використовувати для розвитку критичного мислення. Це можуть бути проблемні запитання та завдання, дискусії, прийоми, спрямовані на аналіз текстів: обговорення їхнього змісту, пошук доказів, можливих альтернативних точок зору. Наприклад, під час аналізу поетичного твору Євгена Плужника «Ніч...А човен- як срібний птах» використовую прийом «Декодування твору» (додаток Б).

Мета прийому: активізація навчальної діяльності школярів, розвитку критичного мислення, емпатії, уяви; прийом сприяє кращому розумінню тексту та підтексту.

Під час аналізу поетичного твору «Вчись у природи творчого спокою» використовую прийом «Залиште за мною останнє слово» (додаток В).

Мета використання прийому:

- показати значимість співрозмовника;
- самостійно виявляти у тексті цікаві запитання, ідеї, проблеми;
- брати відповідальність на себе за обговорення.
- розвивати уяву, критичне мислення, комунікативні навички.).

Сприяють формуванню в студентів критичного мислення різноманітні джерела інформації, що передбачені програмою: аудіозаписи, музичні твори, твори образотворчого мистецтва, відеозаписи. Багато відео створено спеціально для конкретного заняття, такі відео сприяють найповнішій реалізації його мети заняття. Навчальні відео розміщено на відеоканалі автора в YouTube [12].

Ці та інші прийоми допомагають учням розвивати критичне мислення - одну із ключових soft skills; вчать аналізувати ситуацію, що склалася, робити корисні висновки та змінювати поведінку відповідно до середовища.

2.4. Емоційний інтелект як основа професійної діяльності

Емоційний інтелект— це здатність розуміти, усвідомлювати й керувати власними емоціями, своєю мотивацією, думками й поведінкою, регулювати свій

емоційний стан, а також вміння управляти емоційними станами інших людей, помічати їхні актуальні потреби, співпереживати й розвивати їхні сильні сторони. Розвиваючи свій емоційний інтелект, ми стаємо уважніші до себе, своїх відчуттів, бажань і потреб, водночас це дозволяє нам краще розуміти інших людей, відчувати їхні потреби, мотиви, поведінку.

Заняття з української літератури- чудова можливість для розвитку емоційного інтелекту. Аналізуючи дії, мотивації та реакції персонажів у виучуваних текстах. Студентам пропонується ділитися своїми думками про те, як вони відчуються в подібних життєвих ситуаціях, як їхні емоції впливають на їхні вчинки.

Особливо цікавим для студентів є обговорення тем, які їх хвилюють у даний момент, викликають сильні емоції: це теми кохання, втрати, дружби, вірності і зради, теми патріотизму. тощо. Викладач пропонує здобувачам освіти зрозуміти, як автор використовує мову та сюжет, щоб передати ці емоції.

Ілюструє роботу викладача з формування у студентів емоційного інтелекту план-конспект заняття з української літератури «Психологічне розкриття теми еміграції в новелі Василя Стефаника «Камінний хрест. Драматизм конфлікту» (додаток Г).

Сприяють розвитку емоційного інтелекту в студентів також *рольові ігри*. Наприклад, при вивченні твору Панаса Мирного та Івана Білика »Хіба ревуть воли, як ясла повні» студентам запропоновано розділитися на групи й зіграти ролі персонажів твору, що вивчається. Для інсценування обрано уривки текстів, що містять різні епізоди із життя головного героя: моменти, коли Чіпка Варениченко був щасливим, і моменти, коли він відчував несправедливість у ставленні до себе та близьких йому людей. Цей прийом допомагає студентам краще зрозуміти причини роздвоєності персонажа, зрозуміти його думки, вчинки, поведінку.

Підсумовуючи аналіз епізодів, викладач пропонує *творчі завдання*, надає студентам можливість виразити свої емоції шляхом написання власних оповідань, віршів або есе на основі прочитаних текстів, спонукає висловлювати власні емоції та думки про переживання персонажів, порівнювати власні досвіди з тими, які містить твір, що вивчається.

Такі підходи допомагають студентам розвивати спроможність розпізнавати, розуміти та виражати емоції, що є ключовими компонентами емоційного інтелекту.

2.5. Розкриття креативного потенціалу студентів засобами літератури

Креативність- це здатність генерувати нові ідеї, розв'язувати проблеми та створювати щось оригінальне та цінне. Вона відіграє ключову роль у професійній діяльності та в багатьох аспектах життя.

Креативність є важливим джерелом нововведень. Вона стимулює людей приходити з новими ідеями, які можуть привести до розробки нових продуктів, послуг або процесів, що покращують якість життя або діловий успіх.

Також креативність допомагає знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем. Вона дозволяє дивитися на проблеми з різних кутів і розробляти інноваційні стратегії для їх вирішення.

У бізнесі креативність може бути ключем до успіху. Компанії, які володіють креативними людьми і стимулюють їх ідеї, часто можуть здійснювати продуктивну інноваційну діяльність, що робить їх конкурентоспроможними на ринку.

Креативність допомагає людям висловлювати свої ідеї чітко й привабливо. Вона дозволяє знайти оригінальні способи впливу на аудиторію й зробити інформацію більш запам'ятовуваною та переконливою, стимулює особистість до розвитку. Шукаючи нові ідеї та способи виконання завдань, люди розширюють свої знання, вміння та уявлення про світ.

Вираження креативності може приносити відчуття успіху та радість. Творчість дозволяє відчувати себе щасливим від досягнень і відчувати задоволення від самого процесу творчості.

Отже, креативність відіграє важливу роль у стимулюванні інновацій, проблемному вирішенні, розвитку, комунікації в різних аспектах професійної діяльності та особистого життя.

Заняття української мови та літератури-багодатний ґрунт для розвитку творчих здібностей студентів. Це виконання найрізноманітніших творчих завдань: написання різножанрових творів, виконання творчих вправ, створення ілюстрацій до творів, хмар слів, ментальних карт (додатки К;Л), відеороликів, постерів [7],

проектів, буктрейлерів тощо. Наприклад, студенти Анастасія Олешко та Данило Омелянченко взяли участь в онлайн-марафоні "Єднаймо душі словом Кобзаря!", присвяченого пам'яті Тараса Шевченка. Організатор - Державна установа "Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти" та створили відео до річниці з Дня народження Кобзаря [11]. Артем Коваль, студент групи Е-222, презентував однокласникам власний етюд «Осінні купелі» [9]. До Дня вишиванки студенти брали участь в колективному онлайн-проекті «А над світом вишиванка квітне» [6]. Також студенти були активними учасниками конкурсу громадської організації «Інноваційні обрії» та брали участь у Всеукраїнському конкурсі есе «Мій Шевченко» та ін.[9].

На заняттях з української літератури викладач пропонує завдання, які ґрунтуються на текстовому матеріалі твору, що вивчається.

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням автор роботи добирає для практикуму вправи відповідно до завдань дисципліни, наприклад, написати есе "Майбутнє виробництва: автоматизація та людина".

Студентам спеціальності 151 «Автоматика та комп'ютерно-інтегровані технології» запропоновано написати есей з використанням професійної лексики:

- Уявіть, що ви спеціаліст-розробник, який працює на передовому підприємстві майбутнього. Ваша мета - створити ідеальну систему автоматизованого виробництва, яка б забезпечила максимальну ефективність та якість продукції.

Ваше завдання:

- *Описати* вашу концепцію ідеальної системи автоматизованого виробництва. Які процеси вона охоплює? Які технології використовує?
- *Порівняти* переваги та недоліки автоматизації виробництва з ручним працевлаштуванням. Як впливає автоматизація на людей, які раніше здійснювали ці процеси?
- *Поміркувати* про можливі етичні аспекти автоматизації виробництва. Як можна забезпечити справедливе та етичне використання автоматизованих систем?

Формат роботи: твір або есе, що складається з 500-700 слів.

Для студентів спеціальності 133 «Галузеве машинобудування»

запропоновано створити описи в науковому та художньому стилях.

Зразок опису в науковому стилі.

Штангенциркуль - це вимірювальний інструмент, який використовується для точного вимірювання довжини, діаметру та глибини об'єктів. Він складається з верхньої та нижньої частин, між якими розташоване механічний пристрій для вимірювання. Основною особливістю штангенциркуля є його висока точність, яка досягається завдяки каліброваним шкалам та мікрометричним гвинтам. Цей інструмент є невід'ємною частиною лабораторних досліджень, виробничих процесів та інженерних розробок, де точні виміри є ключовим елементом.

Зразок опису в художньому стилі.

У просторі майстерні, де звучить легкий шум металу, стоїть він — штангенциркуль, як символ точності й майстерності. Його металеве тіло віддзеркалює відблиски світла, а виготовлені з нікельованої сталі ручки виглядають як символи сили й гнучкості. При кожному дотику він відчуває крихітність і дбайливість майстра, що обережно обертає його механізм, точно вимірюючи кожну деталь. Він — вірний помічник, який допомагає втілити в життя найвишуканіші ідеї, зберігаючи в собі дух мистецтва і науки.

Отже, реалізуючи комплексний підхід у формуванні ключових компетентностей майбутніх фахівців технічних спеціальностей, прагну максимально забезпечити якісну підготовку спеціалістів, здатних діяти в нестандартних ситуаціях, приймати швидкі рішення, готових до самовдосконалення, позитивної комунікації та здорової реакції на виклики суспільства.

2.6. Результативність досвіду роботи

Таблиця «Результативність досвіду роботи»

Етапи роботи	Цілі	Завдання	Результати
<i>Організаційний</i>	Ознайомлення з концепцією soft skills	Аналіз навчальних програм	Внесення коректив у індивідуальний план викладача .

<i>Навчальна діяльність</i>	Українська мова за професійним спрямуванням Українська література	Створення професійно спрямованого методичного інструментарію: підбір текстів, прийомів, вправ , завдань , ситуацій ,підпорядкованих меті Зміцнення аналітичного мислення на заняттях . Аналіз літературних творів з використанням інноваційних методик, прийомів: проблемних запитань, творчих завдань, філологічних та комплексних задач	Покращення здатності студентів комунікувати, критично й творчо мислити, адаптуватися до зміни темпу роботи, виду, форм , завдань занять. Покращення навичок у написанні творчих робіт, зокрема есеїв Здатність аналізувати текст та формулювати висновки. Активізація навчальної діяльності студентів. Здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки -Уміння визначати різні шляхи розв'язання проблем.
Оцінювання	Оцінка особистісного росту	Рефлексія та саморефлексія студентів. Спостереження викладача	Демонстрація покращень soft skills під час усних відповідей, виконання творчих завдань, написання есе, активність під час змодельованих викладачем ситуацій

Залучення до практичної діяльності	Робота в міжкультурному середовищі	Участь у позааудиторних та загально-коледжанських заходах.	Здатність адаптуватися до нових умов та співпрацювати з іншими людьми
---	------------------------------------	--	---

Ця таблиця демонструє системний підхід викладача до формування в студентів soft skills, ілюструє результативність, яка визначалася методом *аналізу* творчих робіт, успішності здобувачів освіти та методом *спостереження* за якістю комунікативних здібностей студентів.

2.7. Поширення педагогічного досвіду

Поширення педагогічного досвіду з формування м'яких навичок є важливим завданням у сучасній освіті. Адміністрація коледжу, методична служба вивчали досвід роботи викладача поетапно.

- *Теоретичний етап.* Педагогічні читання: «Майбутній фахівець: секрети успіху в «сродній праці» (листопад, 2024).
- *Практичний етап.* Відкрите заняття з української літератури для викладачів коледжу «Психологічне розкриття теми еміграції в новелі Василя Стефаника «Камінний хрест. Драматизм конфлікту» (грудень, 2024).
- *Методичний етап.* Тренінг для викладачів «Інтеграція soft skills у навчальний процес». Розробка методичних матеріалів із формування soft skills, які б включали в себе конкретні приклади, вправи, рекомендації (січень, 2025).
- *Менторство. Практичний семінар.* Підтримка викладачів у професійному розвитку. Забезпечення зворотного зв'язку та консультування. Підтримка в адаптації до нової методики. Стимулювання особистісного зростання викладачів (лютий, 2025).
- *Моніторинг. Засідання методичної ради.* Визначення пріоритетних м'яких навичок для впровадження у навчальний процес. Вироблення критеріїв оцінки впровадження м'яких навичок викладачами (частота використання нових підходів у навчальних програмах, рівень залучення студентів, покращення результатів навчання тощо). Збір, аналіз та оцінка даних (березень, 2025).

- *Заключний етап. Засідання педагогічної ради.* Узагальнення роботи викладачів з впровадження навичок soft skills у навчальний процес. Врахування результатів моніторингу при формулюванні стратегій розвитку навчальних програм і підтримки викладачів у їхній професійній діяльності (квітень, 2025).

ВИСНОВКИ

Формування м'яких навичок у студентів фахового коледжу є невід'ємною складовою їхньої освіти і має велике значення для їхнього подальшого професійного та особистісного розвитку. Формування таких навичок як емоційний інтелект, уміння комунікувати, творчо й критично мислити, адаптуватися до різних виробничих, суспільних викликів та ін. допоможе студентам у майбутньому не лише успішно виконувати свої професійні обов'язки, але й вирішувати різноманітні

завдання в різних сферах життя. Розвинуті м'які навички сприяють підвищенню адаптивності студентів у сучасному соціально-економічному середовищі та формуванню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці.

Таким чином, інтеграція у навчальний процес фахового коледжу soft skills є стратегічно важливою для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до ефективної роботи в сучасному світі. Викладачі циклової комісії соціально-економічних можуть за потреби скористатися описом досвіду роботи з формування надпрофесійних навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливіших чинників працевлаштування / К.О. Коваль // Вісник Вінницького політехнічного університету. -2015. – No 2. – С. 162-167.
2. Лавриш Ю. Навички соціальної взаємодії як необхідна складова підготовки інженерів у сучасному університеті / Ю. Лавриш //Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав Хмельницький державний

педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Психологія. – 2015. – Вип. 37. – С. 104-111 .

3. Алевтина Шелякіна, Оксана Торосян. Формування та розвиток soft skills у студентів вищих навчальних закладів. Головна. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/66_2023/part_3/40.pdf (дата звернення: 13.06.2024).

4. Program-ukr-lit1.pdf. Міністерство освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/program-ukr-lit1.pdf> (date of access: 16.06.2024).

5. ПРОГРАМА УКР мова.pdf. Google Docs. URL: <https://drive.google.com/file/d/11D109eCX2vVio3GXoMt6DMcUzDifHUEd/view> (дата звернення: 16.06.2024).

6. Криворотенко О. Г. А над світом вишиванка квітне. Padlet. URL: https://padlet.com/krivorotenko_o/padlet-hescipjw0mzx94xf (дата звернення: 17.06.2024).

7. Ольга Криворотенко. Навчальний проєкт "Односкладні речення. Добір до постерів-мотиваторів актуальних девізів", 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sq2UVWnaQUI> (дата звернення: 12.06.2024).

8. Ольга Криворотенко. Тарас Шевченко .Минають дні, минають ночі. Текст читає Анастасія Олешко, 2023.

YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=TL1k_2inrCc (дата звернення: 12.06.2024).

9. Філологічна студія "Джерельце"". Дивосвіт. URL: https://krivorotenko.blogspot.com/p/blog-page_51.html (дата звернення: 12.06.2024).

9. Ольга Криворотенко. YouTube. URL: [https://studio.youtube.com/channel/UCL17oCvG8P0NwXhoRfNfNgg/videos/upload?filter=\[\]&sort=%7B%22columnType%22%3A%22date%22%2C%22sortOrder%22%3A%22DESCENDING%22%7D](https://studio.youtube.com/channel/UCL17oCvG8P0NwXhoRfNfNgg/videos/upload?filter=[]&sort=%7B%22columnType%22%3A%22date%22%2C%22sortOrder%22%3A%22DESCENDING%22%7D) (date of Access: 12.06.2024).

10. Ольга Криворотенко. Українська мова за професійним спрямуванням. Google Sites: Sign-in :URL

<https://sites.google.com/view/olgakrivorotenko?usp=sharing>. (дата звернення: 12.06.2024).

11. Ольга Криворотенко. Минають дні, минають ночі. *youtu.be*. URL: https://youtu.be/TL1k_2inrCc?si=ugR2n5h9ySxsJ3Ar (дата звернення: 17.06.2024).

12. Ольга Криворотенко. Bevor Sie zu YouTube weitergehen. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCL17oCvG8P0NwXhoRfNfNgg> (date of Access: 17.06.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Українська література, другий рік навчання

Тема. Чи можна вважати патріотом людину, що виїхала за межі України у скрутний для неї час?

Мета: на прикладі літературного твору (творів) узагальнити знання студентів про причини еміграції українців, удосконалювати навички логічного, критичного мислення, уміння висловлювати і відстоювати власну думку, робити висновки, порівняння; виховувати толерантне ставлення до опонента, бажання проявляти кращі риси характеру.

Навчальні цілі:

Студенти знатимуть: причини еміграції, володітимуть поняттями еміграція, патріотизм, нація, народ.

Студенти вмітимуть: користуватися довідковими виданнями, енциклопедіями, вмітимуть будувати власні критичні висловлювання, міркування, давати оцінку суспільним і мистецьким явищам; усвідомлюватимуть свою приналежність до народу, до нації.

Тип заняття. Заняття узагальнення та систематизації.

Форма проведення-дебати.

Обладнання. Твори письменників-емігрантів, літературно-критичні статті з даного питання, історичні матеріали; відеоролики, таблиці .

План заняття

1. Мотивація навчальної діяльності (7 хв.).

1.1. Створення позитивного настрою. Презентація відеокліпу на патріотичну тематику «Моя Україна».

1.2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Евристична бесіда: «Еміграція: суть, причини, наслідки»(на основі вивченого про еміграцію на уроках української літератури та історії).

2. Цілевизначення. (1хв.)

2.1. Слово викладача. Теми еміграції ми торкалися впродовж вивчення історії української літератури кілька разів: вивчаючи творчість Василя Стефаника, творчість поетів-емігрантів. З уроків історії, теле- та радіопередач знаємо, що і сьогодні це явище існує. А є явище, є і різні думки з приводу цього. У ході дебатів ми спробуємо

знайти відповідь на запитання: Чи можна вважати патріотом людину, що виїхала за межі України у скрутний для неї час? на основі інформації, яку ви підготували.

3. Опрацювання навчального матеріалу. (24 хв.)

3.1. Нагадування правил ведення дебатів.

3.2. Визначення часу і порядку ведення дебатів.

3.3. Повторне оголошення теми дебатів.

3.4. Об'єднання у групи : «Емігранти», «Корінні українці» відповідно до обраних ролей і домашнього завдання.

3.5. Представлення груп:

а) представлення групи «Емігранти»: знайомство з гравцями, оголошення мети (стверджувальна роль), називання дефініцій: еміграція, патріотизм, громадянство, народ, нація.

б) представлення групи «Корінні українці» (за аналогічною схемою).

3.6. Перехресне опитування, метою якого є виявлення слабких місць опонента та визначення позицій.

3.7. Продовження дебатів.

3.8. Підсумки дебатів (викладач або експерти). (3 хв.)

4. Рефлексивно - оцінювальний етап. (10 хв.)

Студенти висловлюють власні відчуття, думки про почуте.

Ця схема умовна, спрощена, передбачає роботу впродовж 45 хвилин. Її краще застосувати після вивчення конкретної теми: чи то творчості В. Стефаника, чи творчості письменників-емігрантів. Тоді мета буде конкретизована, висновки будуть зроблені з урахуванням епохи, описаної у творі.

ДОДАТОК Б

Прийом «Декодування твору»

Алгоритм роботи:

- ✓ Об'єднання в групи .

- ✓ Поділ тексту, що аналізується, на 4 частини.
- ✓ Колективна робота в групах. Студенти ставлять запитання по чергово до кожної із частин.
 - 4 група-до першої частини тексту;
 - 3 група- до 2 частина тексту;
 - 2 група- до 3 частини,
 - 1 група- до 4 частини тексту.
- ✓ Пошук множинних відповідей на запитання, тобто «розкодування» тексту.
- ✓ Відповіді на запитання:
 - На запитання 1 групи відповідають перша і друга групи .
 - На запитання 3 групи відповідають третя і четверта групи .
 - На запитання 2 групи відповідають перша і третя групи.
 - На запитання 1 групи відповідають друга і четверта .
- ✓ Зачитуємо рядки, що виражають ідею твору.

Орієнтовна таблиця запитань і відповідей учнів

Текст (код)	Декодування	
	Запитання	Відповідь
1.Ніч...а човен, як срібний птах	1.Чому човен порівнюється із птахом? 2.Чому птах срібний? 3.Що символізує човен? 4. Чому автор поставив три крапки?	1.Срібний птах. На човні чоловік. Човен швидко пливе, наче летить. Місяць освічує човен, який при світлі місяця нагадує срібного птаха. Слід зрозуміти стан душі ліричного героя (далі-ЛГ), який спостерігає цю красу. Що вона робить? Вона окрилена, летить. Значить, срібний птах- (перен.) - це світла душа

		ЛГ(можливо, його мрія про вибір життєвого шляху героя). Чи є співрозмовник у ЛГ ? До кого він звертається? (якщо срібний птах – душа ЛГ, то він говорить із самим собою, зі своїм другим «я»). Висновок: Отже, човен-це окрилена душа , мрія, це друге «я» ЛГ, з яким він говорить.
(Що слова, коли серце повне!)	1.Чим повне серце? 2.Чому непотрібні слова? 3.Чому знак оклику? 4.Чому дужки?	Чим повне серце?(любов'ю до Всесвіту, усвідомленням себе частинкою Всесвіту, космосу). Чому непотрібні слова? (бо немає слів, які могли б передати почуття ліричного героя, це треба відчувати серцем, бо де є почуття, там слова зайві!). 3. Які почуття?(захоплення красою світу, волею, життєлюбством). 4. Дужки: вставна конструкція. Додаткова інформація доповнює основну, підсилює опис стану душі ЛГ 5.Чому знак оклику?(передає емоції). Висновок: душа ЛГ наповнена почуттям любові до Всесвіту, захопленням, радістю світосприймання, і ці почуття автор підсилює вдалим використанням розділових знаків.

Не спіши, не лети по сяйних світах,/ Мій малий, ненадійний човне	1.Чому не спіши, не лети? 2.Які це саяні світи? 3.Чому звертається до човна? 4.Хто він такий, цей човен? 5.Що означає метафоричний вислів «Не спіши, не лети по саяних світах ,/Мій малий ненадійний човне»?	1.Чому не спішити, не лети? (бо життя- це мить, насолоджуйся ним, а Всесвіт- вічність). 2. Які це саяні? (наповнені світлом; освітлені, ясні). 3. Що за світи?(крім нашого, є й інші у Всесвіті). 4. Чому звертається до човна?(говорить сам із собою, зі своєю мрією, зі своїм «я», що є співрозмовником; герой не самотній). 5. Метафоричний вислів містить натяк про плинність життя й вічність Всесвіту. 6.Чому човен малий, ненадійний? Можливо, ненадійний тому, що в житті бувають й шторми, можуть розбити його чи перекинути. Можливо, це мрії ще незрозумілі, неясні, Можливо, ще неусвідомлений життєвий шлях
І над нами, й під нами горять світи.../І внизу, і вгорі глибини	1. Які світи? 2.Чому вони «горять»? 3.Про які глибини? 3.Навіщо три крапки?	1. Мабуть, інші цивілізації, Всесвіт. 2. Горять – світяться, наповнені життям, живуть(<i>горіти</i> має, крім прямого, 10 переносних значень)- бо наповнені світлом, життям. 3. Глибини(синонім до Всесвіт)- простір, який віддалений від чого- небудь. Світи, глибини-це Всесвіт.

		ЛГ відчуває, що він у світі не один, є ще й інші світи...А ЛГ-частинка Всесвіту. Отже, у ЛГ є принаймні два співрозмовники: «я» і Всесвіт з ним, а у ньому ой скільки співрозмовників! 4.Три крапки передають глибоке внутрішнє хвилювання ліричного героя.
О, який же прекрасний ти, світе єдиний!	1.Чому знак оклику? 2.Який настрій у ЛГ?? Почуття? Яку роль виконує риторичне звертання?	1.Знак оклику- почуття захоплення красою місячної ночі, Всесвіту. 2. Почуття радості, усвідомлення ЛГ того, що він є частинкою великого , прекрасного світу; задоволення життям. 3. Звертається до світу, бо він для нього – друг, співрозмовник. До якого висновку нас підводить автор?
Висновок (ідея твору): О, який же прекрасний ти , / Світе єдиний!		

ДОДАТОК В

Прийом «Залиште за мною останнє слово»

Алгоритм:

- *Обрати цитату*, яка чимось найбільше привернула вашу увагу.
- Записати її на аркуші.
- На зворотному боці *записати* , чому ви її обрали.
- Студенти почергово зачитують цитати.

- Інші студенти розмірковують, чому одногрупник обрав саме цю цитату.

Учитель може висловлюватись, але не в кінці .

- Останнє слово за тим, хто обрав цитату, він пояснює, чим привернула його увагу фраза, рядок, строфа.

Орієнтовні міркування студентів

Вчись у природи творчого спокою В дні вересневі..	Вересневі дні, озеро, поросле осокою, журавлі, сама осіння атмосфера викликають у ЛГ роздуми про зв'язок людини й природи. Ці думки часто спадали й мені на думку. Люблю осінь, її спокій, красу, в такі хвилини й серед такої краси я відпочиваю, почуваюсь спокійною, краса осені надихає мене на творчість. Мабуть, і майстрів слова, пензля, звука теж.
Мудро на землі, Як від озер, порослих осокою, Кудись на південь линути журавлі.	Осінь у мене начебто асоціюється з людським життям, у якого теж є весна, літо, осінь, зима. Осінь у Плужника велична , багата, такою ж духовно зрілою мені уявляється й людина.
Вір і наслідуй. Учневі негоже Не шанувати визнаних взірців...	Я думаю, що ЛГ вірить у цілющу силу й розум природи, вважає, що все в ній досконале, тому нам її треба дослухатись, щоб не схибити, вона є нашим учителем.
Бо хто ж твоїй науці допоможе На певний шлях ступити з манівців?	Кульмінаційна частина сюжету, виконує функцію домінанти. Втрата гармонійності з природою приведе до втрати душевної гармонії.

План-конспект показового заняття

Українська література ,перший рік навчання

Тема. Психологічне розкриття теми еміграції в новелі Василя Стефаника «Камінний хрест». Драматизм конфлікту.

Мета:

- ознайомити студентів із сюжетно-композиційними особливостями новели , розкрити драматизм конфлікту, символізм твору, ідейно-тематичний задум автора;
- поглибити знання про експресіонізм як течію модернізму;
- сприяти розвитку емоційного інтелекту , критичного та креативного мислення , адаптивних навичок; виховання патріотичних почуттів студентів.

Методична мета:

- обмін досвідом роботи з формування у студентів м'яких навичок;
- демонстрація методики й структури особистісно зорієнтованого заняття.

Очікувані навчальні результати:

Студенти мають знати (формування предметних компетентностей):

- сюжетно-композиційні особливості твору;
- ознаки експресіонізму.

Студенти мають вміти (формування ключових компетентностей):

- характеризувати внутрішній світ головного героя Івана Дідуха;
- пояснювати багатозначність символіки камінного хреста, горба, прізвища головного героя.
- установлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору;
- аналізувати життєву ситуацію з певної позиції.

Тип заняття: вивчення нового матеріалу

Форма проведення: урок

Методи і прийоми: лекція з елементами евристичної бесіди, прийоми : візуалізації ; графічний організатор Т-схема; прийом «»Незакінчене речення»/вільне есе

Обладнання та наочність: мультимедійний проєктор, ноутбук, слайди, дидактичний матеріал, портрет Стефаніка, картина Е. Мунка «Крик», відеоролики : пісня Богдана Лепкого «Чуєш, брате мій» ,уривок із кінофільму реж. Леоніда Осики, відеоролик» Нашого цвіту по всьому світу».

Перебіг заняття

I. Мотивація навчальної діяльності

1. Психологічне налаштування на заняття.

Добрий день, шановні гості, шановні студенти.

Ви знаєте, що на заняттях з літератури ми одержуємо не тільки знання з предмету, а й життєві уроки: вчимося жити, любити й творити красиве, ненавидіти потворне. Літературно-мистецькі твори, як , до речі, й саме життя моделюють різні ситуації, а вони викликають різні емоції.

Це можуть бути радість, впевненість, захват, замилювання, а можуть бути протилежні : страх, сум, жаль, відчай , зневіра.

Пропоную нам усім **ЗОСЕРЕДИТИСЯ** , послухати уважно пісню «Чуєш, брате мій» «на слова Богдана Лепкого у виконанні Василя Жданкіна» і бути готовими відповісти на кілька запитань :

1. Про що ця пісня?
2. Який настрій і чому вона викликала?
3. З чим у вашій уяві асоціюються події, про які йдеться у пісні?

Відео «Чуєш, брате мій» (<https://youtu.be/PMNogRPZQws>)

2. Актуалізація опорних знань і суб'єктного досвіду студентів Евристична бесіда.

- Про що ця пісня? Одним коротким реченням, будь ласка. (*Про те, що журавлі відлітають у чужі краї*)

– Який настрій ? (*сумний*)

- Чому так печально звучить журавлине курликання, чому сумний настрій?

Орієнтовні відповіді:

- Тому що журавлі залишають свою домівку, відлітають у чужий край,

- *Дорога нелегка: доки перелетять океан, то обітруться крила, вони не зможуть повернутися назад і помруть на чужині:*

Викладач: Так, здається й кам'яне серце здригнеться, коли почує цю пісню.

Стільки в ній невимовного болю, глибокого відчаю

Заки море перелечу,

Крилонька зітру.

- З чим у вашій уяві асоціюється зміст пісні?

(Із новелою Василя Стефаника «Камінний хрест» . Із емігрантами взагалі, які залишають свій край і змушені вік доживати на чужині, так і не побачивши більше батьківщини. Від цього сумно).

-Яку хвилю еміграції представлено у відео? (першу, другу, п'яту).

II. Цілевизначення

1. Повідомлення теми заняття викладачем

«Психологічне розкриття теми еміграції в новелі Василя Стефаника «Камінний хрест». Прохання занотовувати основні моменти, опираючись на почути та побачене на слайдах.

2. Повідомлення плану заняття. Сьогодні ми працюватимемо за таким планом:

1. Пригадаємо дійових осіб твору, з'ясуємо тему , ідею та причини конфлікту в творі.
2. Ознайомимось із сюжетно-композиційними особливостями твору .
3. Спробуємо розкодувати символіку образів.
4. Поглибимо знання про експресіонізм як літературну течію модернізму.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Бесіда

Отже, пригадаємо дійових осіб твору: Іван Дідух, його дружина Катерина, Дід Михайло, Кум Іван, односельці Івана Дідуха.

- Хто є головним героєм твору?
- Другорядними? (Катерина, кум Іван, дід Михайло, односельці, сини).
- З'ясуємо тему твору Василя Стефаника «Камінний хрест».

(Прощання хлібороба Івана Дідуха із сусідами у зв'язку з виїздом до Канади.

Еміграція за океан галицького селянства на межі XIX й XX ст.)

- Яким є конфлікт у творі: зовнішній чи внутрішній? Хто з ким конфліктує?

Внутрішній, психологічний конфлікт.

Батьківський обов'язок вимагає, щоб він вивіз родину до Канади, як його умовляють сини. Таким чином Дідуха викидають із того середовища, у якому він жив, автор наголошує, що Дідух ніби дерево, вирване із корінням із рідної йому землі, на якій жили й працювали його предки. Не хоче, але мусить емігрувати всупереч своєму бажанню.

Звичайно, у підтексті відчувається і зовнішній конфлікт, це обставини, які змушують селянина залишити домівку і їхати у невідомі й чужі краї.

Але, внутрішній конфлікт нашого героя значно глибший:

Пропоную ближче познайомитися із головним героєм, заглибитися у його внутрішній світ, зрозуміти, які почуття вирують у ній.

2. Робота з текстом.

Цитата 1

«То як тягнули снопи з поля або гній у поле, то однако і на коні, і на Івані жили виступали, однако їм обом під гору посторонки моцувалися, як струнви, і однако з гори волочилися по землі. Догори ліз кінь як по леду, а Івана як коли би хто буком по чолі тріснув, така велика жила напухала йому на чолі. Згори кінь виглядав, як би Іван його повісив на нашільнику за якусь велику провину, а ліва рука Івана обвивалася сітею синіх жил, як ланцюгом із синьої сталі».

- Яким Івана пам'ятають у селі? (*Працював як кінь, і праця була виснажлива*)

- Які деталі підкреслюють виснажливу працю? Підтвердіть словами із тексту.

(Руки в нього жиливі, натружені, коли він впрягається поряд з конем, на його обличчі виступають сині жили; все його тіло напружене і особливо, коли він мішками виносить гній на горб)

Цитата 2

«Як прийшов із війська додому, то не застав ні тата, ані мами, лише хатчину завалену. А всього маєтку лишив йому тато букату горба щонайвищого і щонайгіршого над усе сільське поле. На тім горбі копали жінки пісок, і зівав він

ярами та печерами під небеса, як страшний велетень. Ніхто не орав його і не сіяв і межі ніякої на нім не було. Лиш один Іван узявся своєю пайку копати і сіяти. Оба з конем довозили гною під горб, а сам уже Іван носив його мішком наверх.»

-Отже, Як Іванові дісталася земля на горбу?

-Чому, на вашу думку, Іван Дідух так багато доклав зусиль для того, що горб став родючим?*(Був працьовитим, любив працю на землі, хотів зібрати більший урожай, беріг від тяжкої праці синів і дружину беріг ПАМ'ЯТЬ про своїх предків тощо)*

Висновок: Горб дістався у спадок, це пам'ять про свій рід,- це продовження традицій роду,-це зв'язок із землею, на якій працювали твої діди й прадіди,

-і цей зв'язок поколінь не повинен перериватися.

Цитата 3

«А ще Івана кликали в селі Переломаним. Сонце пражить, але не пражить, аж вогнем сипле, а я колінкую з гноєм наверх, аж шкіра з колін обскакує. Піт із-за кожного волоска просік, та й так ми солоно в роті, аж гірко. Ледви я добивси на гору. А на горі такий вітрець дунув на мене, але такий легонький, що аж! А підіть же, як мене за мінуту в попереці зачело ножами шпикати — гадав-сми, що минуси!...Від цієї пригоди Іван ходив усе зібганий у поясі, а люди прозвали його Переломаний»

-Нагадайте , чому кликали Івана Переломаним?

(Був надзвичайно працьовитим, любив землю і працю на землі

Та важка, непосильна праця виснажила Івана Дідуха, забрала у нього здоров'я).

Цитата 4.

«Ще Івана знали в селі з того, що до церкви ходив лиш раз у рік, на Великдень, і що курей зіцірував. То так він їх научував, що жадна не важилася поступити на подвір'я і порпати гній. Котра раз лапкою драпнула, то вже згинула від лопати або від бука. Хоч би Іваниха хрестом стелилася, то не допомогло. Та й хіба ще то, що Іван ніколи не їв коло стола. Все на лаві.

— Був-сми наймитом, а потім вібув-сми десіть рік у воську, та я стола не знав, та й коло стола мені їда не йде до трунку. Отакий був Іван, дивний і з натурою, і з роботою».

-Які іще деталі про життя Дідуха дізналися?

(Жалів коня, не любив, а зіцірував курей, до церкви ходив раз на рік, у Великдень, не їв коло стола)

-Чому так? Знайдіть відповідь у цитаті

(Жалів коня-був добрим, розумів, що кінь-його помічник, коштує дорого. Курей не любив, бо гній розгрібали, а це добриво для ниви ,а наймитське життя й солдатчина виробили звичку не їсти біля столу)

Цитата 5

Знайдемо відповідь на наступне запитання:

-Чи бачив Іван Дідух результати своєї праці? Якщо так, то завдяки чому?

«Але хоч той горб його переломив, то політки давав добрі. Іван бив палі, бив кілля, виносив на нього тверді кицьки трави і обкладав свою частку довкола, аби осінні і весняні дощі не сполікували гною і не заносили його в яруги».

Дбав про свою брукату: возив і носив на найвищого горба гній, бив палі, кілки, виносив на горб шматки дерну, трави й обкладав , аби дощі не розмивали горб.

Викладач: Так, праця на горбу була важкою, виснажливою, забрала здоров'я в Івана. Горб став сенсом життя Івана , він говорив із ним, як із живою істотою.

- Чому ж Іван Дідух вирішив залишити батьківщину, адже так сильно прикипів він до свого горба, уже бачив результати своєї праці?

Так, заради майбутнього своїх дітей. До цього спонукали не тільки діти, а й соціальні умови: непосильні податки : односельці заспокоюють Івана Такими словами: »Що –с платив лева, тепер н'єсть, що-с їв солонину, то тепер барабулю. ...». «Ца земля не годна кілько народа здержіти та й кількі біди вітримати. Мужик не годен, і вона не годна...»

Біллю відгукуються у серці прощальні слова Дідуха , звернені до односельців:

— Озмить та вгатить ми сокиру отут у печінки, та, може, той жовч трісне, бо не вітримаю! Люди, такий туск, такий туск, що не памнєстаю, що си зо мнов

робить!» «Не хотіла-с іти на цю Канаду, то підемо світами і розвіємось на старість, як лист по полі. Бог знає, що з нами буде...

У цих рядках увесь драматизм ситуації : і відчай, і нестерпний душевний біль, і туга, і сум, які так зворушливо передав герой фільму Леоніда Осики

Відео <https://youtu.be/AQ9eedI2ITQ>

Драма в душі героя нарастає. Весь біль, відчай, туга злилися воєдино , досягли ЕПОГЕЮ і вилилися у танець із дружиною:

«Люди задеревіли, а Іван термосив жінкою, як би не мав уже гадки пустити її живу з рук. Вбігли сини і силоміць винесли обоїх із хати.

На подвір'ї Іван танцював даліше якоїсь польки, а Іваниха обчепилася руками порога і приповідала:

-Ото мси ті відходила, ото-мси ті вігризла оцими ногами!

А далі не менш трагічні хвилини прощання:

«Стара впала Іванові на руки, а він казав:

— Я тебе , небого, в далеку могилу везу...

Настав час вбиратися по-панськи та вирушати в дорогу.

Як уходили назад до хати, то ціла хата заридала. Наче) би хмара плачу, що нависла над селом, прорвалася, наче горе людське дунайську загату розірвало — такий був плач.

Іван витріщив очі, але так дивно, що син побілів і подався назад, та й поклав голову в долоні і довго щось собі нагадував...

Аж як усі зупинилися перед хрестом, що Іван його поклав на горбі, то він трохи прочунав і показував старій хрест:

— Видиш, стара, наш хрестик? Там є відбито і твоє намено. Не біси, є і моє, і твоє...»

Підсумуємо, чому так тяжко було Іванові від'їжджати в Канаду?

-(Залишалися його доля, тут народився, виріс, покохав, створив сім'ю, народилися його діти, а ще тому, що це земля його предків , які споконвіку на ній працювали. А він не міг продовжити традицій .Горб дістався у спадок, саме він був тим ланцюжком, що зв'язував одне покоління Дідухів з іншим. І цей зв'язок переривався)

Отже, ми заглянули глибоко в душу Івана Дідуха, усвідомили причини його душевного болю, страждань .

Тугу високодуховної людини, змушеної жити за межами рідної держави, передано у пісні на слова Богдана Лепкого «Журавлі» , яку ми слухали на початку заняття:

Чути: кру! кру! кру!
В чужині умру,
Заки море перелечу,
Крилонька зітру

Зробимо висновок: ідеєю новели Василя Стефаника «Камінний хрест» є ідея нерозривного зв'язку людини із рідною землею.

Образи –символи твору

Важливими для розуміння ідейного задуму твору є образи –символи.

-Як бачимо, автор ідею твору вкладає в уста головного героя , в його душу.

Але розкрити ідейний замисел допомагають також символічні образи.

Спробуємо розкодувати їхню символіку

З'ясуємо, що символізує **камінь**.

Ви чули вислів-фразеологізми: душа як камінь. Що означає цей вислів?(холодна, байдужа)

- Серце закам'яніло(мертве, байдуже, спустошене).

- Чому душа і серце стають такими?

(Момент якогось потрясіння переживає людина, душа емоційно виснажена)

«Стояв перед гостями, тримав порцію горівки у правій руці і, видко, каменів, бо слова не годен був заговорити...Дивився на людей, як камінь на воду».

Отже, камінь символізує омертвіння душі, втрату духовного життя, розрив зв'язку з рідною землею.

Нести свій хрест- коли людина в якійсь скрутній ситуації, у постійній виснажливій фізично й емоційно напрузі, її заспокоюють і говорять: «Ну що ж, кожен несе свій хрест», тобто має свої життєві випробування. Це символ тяжкої долі,

непосильних життєвих випробувань . Нести свій хрест- мати терпіння й титанічну працю

Чи не таким був Іван Дідух?

Хрест

- Це *духовність*(носять хрестик)
- Хрест стоїть на могилі як *пам'ять* про людину.
- У творі також символ могили для людини, заживо похованої тяжким життям. Ідеться про смерть духовну, а не фізичну.

Сам Іван Дідух сказав, що хотів залишити про себе пам'ять, тому й закопав на горбі хрест. Тому ми можемо стверджувати, що Камінний хрест-це пам'ять про себе, яку Іван Дідух хотів залишити нащадкам, це символ пам'яті про всіх емігрантів.

Прізвище Дідух- останній сніп з поля, який ставили на покуті, під образами на Різдво. Отже Дідух- це як останній сніп із роду Івана, який не дочекався Різдва, розірвавши зв'язок селянина із рідною землею.

Горб (розмовний стиль має слово ГОРБАТИТИСЯ)

Символ виснажливої селянської праці; тяжкої долі селянина.

Як бачите, символи мають багато варіантів тлумачення, але будь-яке значення має пряме відношення до змісту новели, сприяє глибшому розумінню твору. Недаремне Стефаника називають майстром соціально-психологічної новели.

Жанр твору (визначають студенти)

Сюжетно--композиційні особливості твору

Експозиція. Перша частина, у якій ми знайомимося із головним героєм, короткими відомостями із його життя

Дізнаємося, що це перша хвиля еміграції

Розвиток дії - прихід гостей до хати Івана - 2 частина

Зав'язка - екскурс у минуле розповідь Івана про те, як сини вмовляли їх переїхати до Канади.

Розвиток дії - пригощання гостей, спогади про минулі літа, Іван і Михайло співають.

Кульмінація-танець Івана й Катерини.

Розв'язка. Проводи родини, зупинка біля горба, на якому хрест, Дідух говорить дружині, що на хресті написане його імення і дружини Катерини.

«Видиш, стара, наш хрестик? Там є відбито і твоє намено. Не біси, є і моє, і твоє...»

Стефаник-зачинатель експресіонізму

Як ми говорили на попередньому занятті, новаторство Стефаника полягає в тому, що він є зачинателем експресіонізму

На думку ЕКСПРЕСІОНІСТІВ, кардинальні зміни в житті суспільства призводять дисгармонії, духовної кризи, що прирікає людину на страждання. Тому люди сприймають світ трагічно, нервово, емоційно, тобто ЕКСПРЕСИВНО. Звідси й назва: експресіонізм.

- Німецький письменник Йоган Бехер образно представляв експресіонізм «як напружений, розкритий в екстазі рот»

Аналогічно осмислював поетику експресіонізму й норвезький художник Едвард Мунк у роботі «Волання» або «Крик»

-Чи можна вважати, ви, що новела Василя Стефаника «Камінний хрест» є експресіоністичною?

Звичайно ж.

1. Нервова емоційність.
2. Нагромадження жахів.
3. Зображення героя в реальних обставинах.
4. Суттєве перебільшенні чи применшенні його ознак.
3. Поєднанні різких контрастів.
5. Знеособлення людини в антигуманному суспільстві.
6. Найголовнішим носієм ідеї у творі є його герой.

Тільки в новелі мить відчаю –це не розтулений рот і не очі, а несамовитий, «смертельний» танець Дідуха з дружиною.

Підсумовуючи пройдене, спробуймо передбачити майбутнє Івана Дідуха

-Як ви вважаєте, чи розбагатіє Іван на чужині?

Відшукаймо аргументи на підтвердження й на заперечення думки

Т-схема

ТАК	НІ
1. Якщо він змусив родити безплідний горб, то вкладатиме всі сили і в далеку, але родючу землю, йому допомагатимуть сини.	1. Його на чужині ніхто не чекає, у нього немає стільки коштів, щоб придбати великий шматок землі, він не зможе забезпечити свою родину

-Твір здається сучасним і сьогодні. У чім секрет?

(в одвічних проблемах, які в ньому порушуються. У диханні вічності)

1. Відео «Блудний син» <https://youtu.be/9w4G0W3J5mk>

ІУ. Рефлексія. Продовж речення

1. Темою новели Василя Стефаника є... еміграція селян до Канади
2. Жанр твору «Камінний хрест»-
3. Літературний напрям твору
4. Експресіонізм- течія
5. Ідея новели «Камінний хрест»- ...
6. Особливістю композиції є... (екскурс у минуле, який є своєрідною зав'язкою)
7. Експресіонізм притаманний не тільки літературі, а й...(скульптурі, образотворчому, кіно, живопису)
8. Зачинателем експресіонізму в українській літературі був...
9. Камінний хрест є символом...
10. Прізвище Дідух у новелі символізує...
11. Горб є символом...
12. Коли я читав твір, то уявляв...
13. Коли читав твір, то бачив,
14. Прочитавши твір, я зрозумів...
15. Мені хотілось би... щоб *(нікому не доводилося залишати свою країну щоб люди мали можливість жити заможнo, залишити по собі добру пам'ять, бути таким же наполегливим у праці, як Іван Дідух, бути такою ж сильною, доброю особистістю , як Іван Дідух)*

16. На занятті мені сподобалося, запам'яталось, мене вразило...

Заключне слово викладача

Сподіваюся, що усі ваші прекрасні думки, мрії стануть дійсністю. Саме ви розбудовуватимете нашу державу після війни, до рідного краю повернуться журавлі, і курликання їхнє буде не сумним, а радісним від того, що знову на рідній землі вони зможуть будувати гнізда, продовжувати рід.

Завдання додому:

1. Прослухати музику Бетховена. Знайти спільне в творчості Стефаника та його улюбленого композитора. Подумайте, чому В. Стефаника називають Бетховеном української літератури. За можливості скористайтесь штучним інтелектом.
2. Підберіть аудіозапис композицій Людвіга ван Бетховена для музичного супроводу виразного читання вибраних епізодів із новели «Камінний хрест». Обґрунтуйте свій вибір.

Додаток Д

Затверджено

на засіданні методичної ради

«_____» _____ 2023 р.

Голова

Педагогічні читання
«Світ мудрості Григорія Сковороди»

Тема: Майбутній фахівець: секрети успіху в «сродній праці».

Мета: ознайомити слухачів із рекомендаціями фахівців з виховання в майбутніх спеціалістів уміння досягати успіху в обраній професії; надати слухачам практичні поради по формуванню в студентів навичок Soft skills (м'яких навичок) - одним із основних інструментів для досягнення успіху в професійній діяльності .

Форма проведення: ротаційні групи

Тривалість заходу –орієнтовно 1,5 - 2 год.

План

I. Організаційна частина.

1. Формування груп за уподобаннями.
2. Вступне слово спікера

II. Практичне заняття

- 1.Представлення консультантів.

-Лідія Черненко- формування навичок самоосвіти;
-Оксана Крупій- формування адаптивних навичок;
-Інна Швець- формування навичок критичного та креативного мислення;
-Ольга Криворотенко- формування комунікативних навичок.

2. Робота в ротаційних групах.

За сигналом таймера консультанти розпочинають роботу в групах і надають практичні поради, як викладачам сприяти формуванню в здобувачів освіти якостей, необхідних для успішної реалізації себе в професійній сфері.

Закінчують роботу в групах також за командою таймера.

Після цього групи переміщаються по колу для роботи з іншим консультантом.

III. Рефлексія.

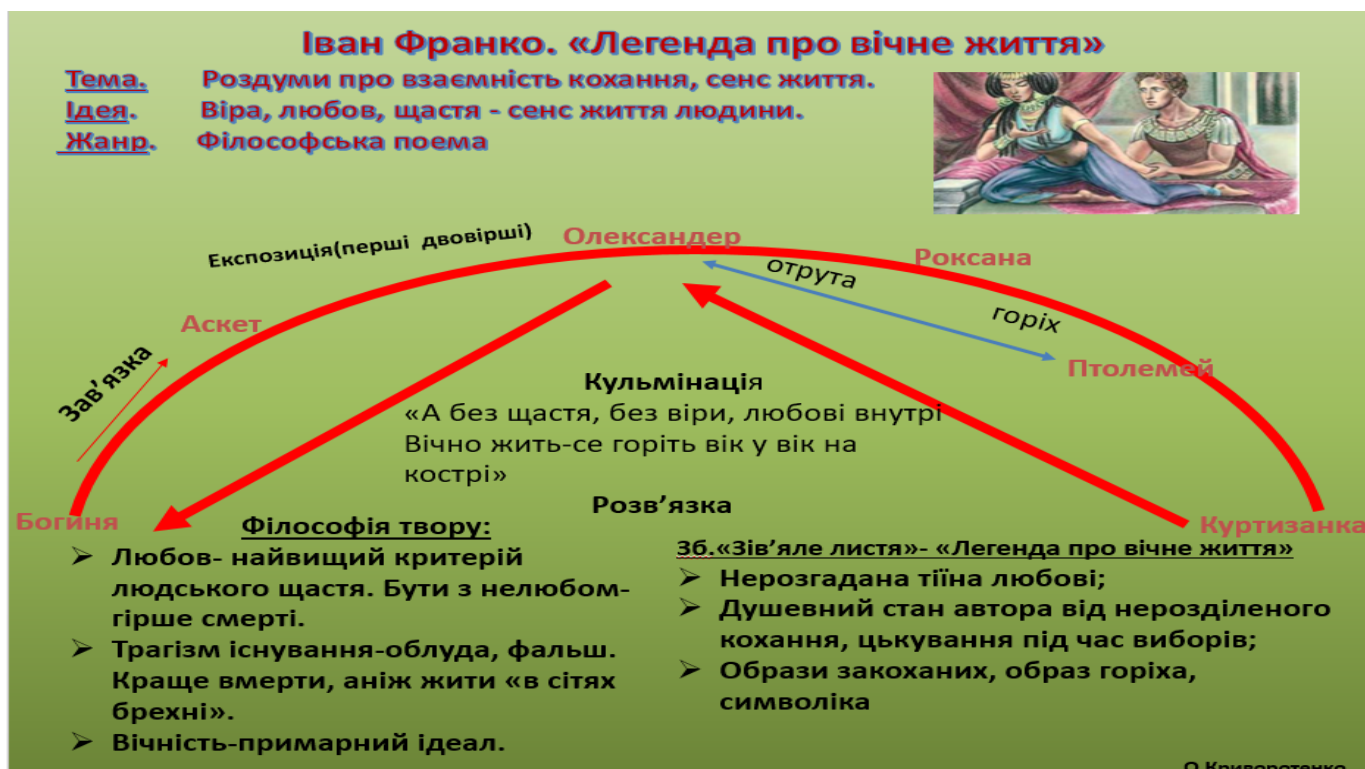
- 1.Виконання тестових завдань на платформі «Classtime».
2. Вправа «А наостанок я скажу...»

Автор проекту та модератор
Ольга Криворотенко

Додаток Ж

Розвиток м'яких навичок студентів

Ж.1. Опорний конспект-ключ до систематизації знань та ефективного навчання

Ж.2. Ментальні карти-інструмент творчості та структурування ідей

Ж.3. Онлайн-флешмоб до річниці з Дня народження Кобзаря.

Теги слів: організація і структурування інформації

Ж.4. Колективний проєкт - спільна творчість і результативність.

Конкурс презентацій «А над світом вишиванка квітне»

Яценко М-201

**Знайди в інтернеті 5 пісень,
у яких згадується вишиванка, вишита сорочка.
Встав покликання на цю пісню.
Назви автора слів, мелодії, виконавця.**

"Вишиванка" Григорій Булах, Олександр Злотник.
Я без тебе як день без світанку,
Я без тебе, як жайвір без полів

"Рідна мати моя" Андрій Малишко, Платон Майборода
І рушник вишиваний на щастя гала

"Вишиванка" Микола Сом, Оскар Сандлер
Як піду я ввечері на гулянку,
Подарую милому вишиванку.

"Вишиванка" Олег Винник
До лиця вишиванка, тобі до лиця,
Ти радієш, весіляєшся без кінця!

"Моя сорочка-вишиванка" Алла Бінцаровська, Сергій Родько
Моя вишивана сорочка,
Неначе долі оберіг.

Ж.5. Натхнення і талант

Осінні купелі

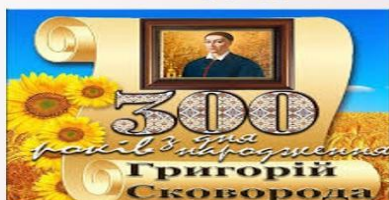
Етюд

Купаюся в осінніх теплих променях сонечка разом із барвистими айстрами, строкатою петунією, замріяними кленами. Підставляю обличчя легенькому вітерцеві,

Ж.6. Педагогічні читання - спільна платформа для інновацій у навчанні

«Майбутній фахівець: секрети успіху в «сродній праці»

Педагогічні читання «Світ мудрості Григорія Сковороди»

День 1.

Педагогічна кав'ярня. Тема: «Розмова, звана Алфавіт чи Буквар світу Григорія Сковороди»

День 2.

Тема: «Майбутній фахівець: секрети успіху в «сродній праці»

Автор ідеї та проєкту Ольга Криворотенко

РЕЦЕНЗІЯ

на опис досвіду роботи з теми: "Розвиток Soft Skills у студентів фахового коледжу на заняттях з філологічних дисциплін" викладача української мови та літератури Відокремленого структурного підрозділу «Вільногірський фаховий коледж Українського державного університету науки і технологій»

Ольги Криворотенко.

Актуальність і перспективність досвіду визначається освітніми програмами, якими керуються у своїй діяльності фахові коледжі. Робота представляє собою цінний внесок у сучасну педагогічну практику, оскільки акцентує увагу на розвитку Soft Skills серед студентів фахового коледжу за допомогою філологічних дисциплін та є адаптованою до конкретних умов навчального середовища.

Матеріал роботи чітко структуровано. Робота містить вступ, два розділи, список використаних джерел, додатки. Кожен розділ має висновки. Матеріал викладено логічно. Опис досвіду має необхідну кількість додатків. Стиль викладу науковий.

У першому розділі «Формування м'яких навичок як основа організації якісного освітнього процесу» автор аналізує вимоги програм Міністерства освіти і науки України щодо формування у студентів м'яких навичок і робить висновок, що найбільш затребуваними гнучкими компетенціями є:

1. Майстерність письмової та усної комунікації .
2. Адаптивність та критичне мислення.
4. Креативність. Розвинений емоційний інтелект.

У другому розділі «Особливості формування надпрофесійних навичок на заняттях з української мови та літератури» автор на конкретних прикладах розкриває позитивні аспекти досвіду роботи з формування у студентів м'яких навичок при вивченні української мови та літератури.

Опис роботи фахово вмотивований. Особливу увагу автор приділяє питанню удосконалення навичок оптимальної мовної поведінки в професійній сфері, оперуванню фаховою термінологією. Окрім того, ілюстративний матеріал (тексти, теми для спілкування, вправи тощо) для опрацювання будь-якої теми зорієнтовані на певну галузь, її структурні підрозділи, спеціальності й посади, стандартні виробничі ситуації; вводяться найуживаніші терміни й професіоналізми.

Особливої уваги заслуговує підхід автора до розвитку в студентів комунікативних та адаптивних навичок, критичного та креативного мислення, емоційного інтелекту, що є найважливішим у майбутній професійній діяльності студентів .

Автор надає конкретні поради для впровадження soft skills в навчальний процес: наводить приклади ситуаційних, творчих завдань, інтерактивних завдань, прийомів навчання . Цінними є додатки , що містять плани-конспекти занять, зразки прийомів, які викладач використовує для розвитку в студентів soft skills. Методичну цінність мають власний навчальний сайт викладача «Українська мова за професійним спрямуванням», методичний блог «Дивосвіт», відеоканал, які сприяють повнішому уявленню про методику роботи викладача з формування м'яких навичок.

Отже, опис досвіду роботи О. Г. Криворотенко демонструє важливість формування м'яких навичок у студентів як необхідного елементу сучасної освіти, важливість soft skills не лише в професійній, а й в особистісній компетентності майбутніх фахівців.

Робота є достатньо висвітленою, дослідженою та заслуговує найвищої оцінки, а її результати можуть бути корисними для педагогічної громадськості, яка прагне покращити навчальний процес та підвищити конкурентоспроможність випускників.

Досвід роботи Ольги Криворотенко вивчено, проаналізовано, впроваджено в навчальний процес коледжу, зокрема поширено його на інші предмети та в позааудиторну роботу.

Рецензент

заступник директора

з навчально-виховної роботи

Ольга ГОНЧАР